

Review Article

บทปริทัศน์หนังสือ (book review) วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในงานวิจัยทางสังคม Mixing Methods in Social Research

ธนวิทย์ กวินธนเจริญ^{1*}

¹ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนพรตพิทยพยัต

Thanawit Kawinthanacharoen^{1*}

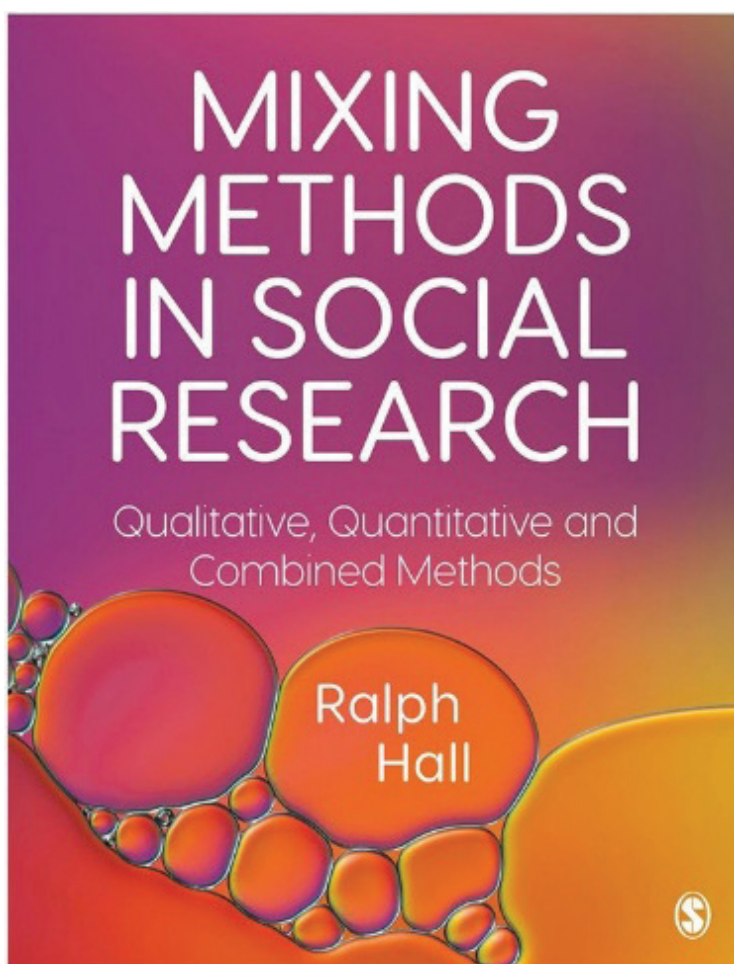
¹Teacher, Thai Language Department, Protpittayapayat School

*E-mail: kru.bird.nokz@gmail.com

Received: 30-07-2025

Revised: 10-12-2025

Accepted: 14-01-2026

บทนำ

หนังสือ วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในงานวิจัยทางสังคม (Mixing Methods in Social Research) ผู้เขียน ราล์ฟฮอลล์ ในปี 2563 จัดพิมพ์โดย SAGE Publications เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) 978-1-4462-8201-4 จำนวน 358 หน้า หนังสือเล่มนี้ได้เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์กว่า 25 ปี ของราล์ฟฮอลล์ ในการสอนระเบียบวิธีวิจัยให้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นสูงทางด้านสังคมศาสตร์ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในหลักสูตรนโยบายศึกษา มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก โดยนักศึกษาได้นำแนวคิดวิธีวิจัยหล่อหลอมทักษะจนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการวิจัย การใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในการวิจัยทางสังคมในปัจจุบันได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยแนวคิดเกี่ยวกับวิธีวิจัยแบบผสมผสานเริ่มปรากฏขึ้นช่วงปลายทศวรรษ 1990 ซึ่งวิธีวิจัยแบบผสมผสานเป็นวิธีวิจัยทั้งวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไปพร้อมกัน หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนเข็มทิศเล่มสำคัญสำหรับนักศึกษาและนักวิจัย โดยเฉพาะผู้ที่สนใจในระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ด้วยกลวิธีการเขียนที่ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การเลือกใช้ตาราง แผนภาพ และบทสรุปย่อมาช่วยย่อยเนื้อหาทฤษฎีที่ซับซ้อนให้เห็นเป็นภาพชัดเจน ทำให้ผู้อ่านแม้จะไม่มีพื้นฐานแน่นหนา ก็สามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ยังมีความโดดเด่นอย่างยิ่งในการบูรณาการศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน พร้อมทั้งถ่ายทอดผ่านโครงสร้างที่เป็นระบบสอดคล้องกับขั้นตอนการทำวิจัยจริงที่ค่อยๆ สร้างความมั่นใจในทุกขั้นตอนของการทำวิจัยจนสำเร็จ

วัตถุประสงค์

หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิจัยแบบผสมผสานในการวิจัยทางสังคม โดยผู้เขียนนำเสนอหลักการของการวิจัยแบบผสมผสาน การวางแผนการวิจัยทางสังคม การดำเนินการวิจัยทางสังคม การจัดระเบียบและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การรายงาน การนำเสนอ และการนำผลการวิจัยไปใช้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างที่ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน เป้าหมายของหนังสือเล่มนี้คือ มุ่งเน้นให้แก่วิธีการวิจัยต่าง ๆ เข้ากับงานวิจัยแบบผสมผสานและการบูรณาการวิธีการวิจัยแบบผสมผสานให้เป็นวิธีวิจัยหนึ่งสำหรับนักวิจัยทางสังคม นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังมุ่งหวังเพื่อเป็นคู่มือที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยทางสังคมที่ต้องการทำความเข้าใจและนำระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานไปใช้ในการวิจัยของตนอย่างมีประสิทธิภาพและได้คุณภาพ

สาระสำคัญ

หนังสือ วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในงานวิจัยทางสังคม (Mixing Methods in Social Research) ที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นกล่าวถึงความเป็นมา แนวคิด หลักการ กระบวนการ การออกแบบของวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ครบถ้วนทุกขั้นตอน รวมถึงการเน้นย้ำถึงบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ โดยผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการของการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 2 บทเรียนที่กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการวิจัย แนะนำแนวคิดของกระบวนทัศน์และความเป็นมาของวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน การพัฒนาแนวคิดของกระบวนทัศน์เพิ่มเติมและการประยุกต์ใช้กับการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่สำคัญในการขยายขอบเขตของวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วัตถุประสงค์ของส่วนนี้คือเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในการพัฒนาการวิจัยทางสังคมศาสตร์และนำไปสู่วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน

ส่วนที่ 2 การวางแผนการวิจัยทางสังคม ประกอบด้วย 4 บทเรียนที่กล่าวถึงการวางแผนการวิจัยทางสังคม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน การวางแผนประเด็นต่าง ๆ รวมถึงการเลือกปัญหาการวิจัย การระบุวัตถุประสงค์ การดำเนินการทบทวนวรรณกรรม นอกจากนี้ยังมีการอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขคุณภาพการวิจัย การเลือกแนวคิดและกรอบแนวคิดที่เหมาะสม รวมถึงการแยกแยะความแตกต่างระหว่างแนวคิดของการออกแบบการวิจัย วิธีการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและพัฒนาแนวคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ระเบียบวิธีวิจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางสังคม ทั้งเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณและผสมผสาน

ส่วนที่ 3 การดำเนินการวิจัยทางสังคม ประกอบด้วย 5 บทเรียนที่กล่าวถึงขั้นตอนของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่าง รวมถึงความแตกต่างในการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังอธิบายถึงประเภทของข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิสามารถเป็นแบบรายงานด้วยตนเอง หรือเมื่อผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเกี่ยวกับตนเองโดยการกรอกแบบสอบถามหรือการตอบคำถามสัมภาษณ์ เช่น บุคคลหรือกลุ่ม ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลที่จัดทำโดยองค์กรอื่น ๆ หรือข้อมูลที่รวบรวมโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานสถิติของรัฐบาล ฯลฯ

ส่วนที่ 4 การจัดระเบียบและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย 4 บทเรียนที่กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากการออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และแบบผสมผสาน ปัญหาในการรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการออกแบบวิธีการผสมผสานจะถูกนำมาอภิปราย การประมวลผลข้อมูลดิบให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ กระบวนการนี้แตกต่างกันสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การอธิบายวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้สถิติขั้นสูง การอธิบายวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างวิธีการวิเคราะห์แบบองค์รวมและแบบจำแนกประเภท รวมถึงการเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน

ส่วนที่ 5 การรายงาน การนำเสนอ และการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 3 บทเรียนที่กล่าวถึงขั้นตอนสุดท้ายในการวิจัย ได้แก่ การตีความ การรายงาน และการนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งเป็นการตรวจสอบกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตีความผลการวิจัย การอนุมานจากข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลลัพธ์ที่ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน รวมถึงการสื่อสารผลการวิจัยผ่านการนำเสนอและรายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร แนวทางการเขียนรายงานสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ปัญหาที่พบในการเขียนรายงานจะถูกอภิปราย กลยุทธ์ในการนำเสนอผลการวิจัยในการประชุมและต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากการวิจัย รวมถึงการอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติที่อิงตามหลักฐาน และบทบาทของนักวิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อวิจารณ์

หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนคู่มือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี สำหรับนักวิชาการและนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการบรรยายทฤษฎี หากแต่ยังนำเสนอระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานที่เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ถือเป็นกระบวนทัศน์หลักที่สามที่สำคัญของการวิจัย

จุดเด่นของหนังสือ คือหนังสือมีการแบ่งหมวดหมู่ตามวงจรการวิจัยจริง ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน ไปจนถึงการรายงานผล ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของกระบวนการวิจัยทั้งระบบได้อย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจพื้นฐานด้านปรัชญาและกระบวนทัศน์หลัก ได้แก่ ปรัชญานิยม (Positivism) และสรรสร้างนิยม (Constructivism) ก่อนจะเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานความคิดที่สนับสนุนการวิจัยแบบผสมผสานจากนั้นผู้เขียนได้นำพาผู้อ่านเข้าสู่กระบวนการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลตามลำดับขั้นตอน สิ่งที่ทำให้หนังสือเล่มนี้โดดเด่นกว่าตำราวิจัยอื่นคือผู้เขียนไม่ได้มองว่าการวิจัยแบบผสมผสานคือการนำวิธีการต่าง ๆ มารวมกันอย่างไร้ทิศทาง แต่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบการวิจัยที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบคู่ขนานหรือรูปแบบลำดับขั้น เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนอกจากนี้ผู้เขียนยังใช้กลวิธีการเขียนที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ใช้กล่องข้อความสรุปประเด็น ตารางเปรียบเทียบ และแผนภาพประกอบจำนวนมากเพื่อย่อยเนื้อหาสำคัญ พร้อมสอดแทรกกรณีศึกษา งานวิจัยจริงตลอดทั้งเล่ม ช่วยเปลี่ยนทฤษฎีที่ซับซ้อนให้กลายเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ รวมถึงการเสนอแนวคิดว่าการวิจัยไม่ควรยึดติดกับวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่ควรเลือกใช้วิธีการที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ดีที่สุด โดยเฉพาะการจำแนกประเภทของการวิจัยแบบผสมผสานที่เข้าใจง่าย เช่น การออกแบบแบบคู่ขนานที่มุ่งเน้นความสอดคล้อง (Convergent Parallel) หรือการออกแบบแบบลำดับขั้นเพื่อการอธิบาย (Explanatory Sequential)

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้หนังสือเล่มนี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นต้นแบบสำหรับการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตด้วยเนื้อหาที่มุ่งเน้นการออกแบบการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีซึ่งผู้อ่านสามารถนำตารางและแผนผังในหนังสือไปประยุกต์ใช้ในการร่างกรอบแนวคิดการวิจัยของตนเอง รวมถึงศึกษาตัวอย่างกรณีศึกษาในกล่องข้อความต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนอภิปรายผลการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

คุณค่าของหนังสือ

หนังสือวิธีการวิจัยแบบผสมผสานในงานวิจัยทางสังคม (Mixing Methods in Social Research) นำเสนอภาพรวมที่ครอบคลุมและเป็นระบบระเบียบเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยทางสังคมโดยเน้นย้ำถึงบทบาทที่สำคัญและคุณค่าที่เพิ่มขึ้นของวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โครงสร้างของหนังสือที่แบ่งออกเป็น 5 ส่วน สะท้อนให้เห็นถึงวงจรการวิจัยที่สมบูรณ์ตั้งแต่การวางแผนแนวคิดเริ่มต้นไปจนถึงการนำผลไปใช้จริงและเป็นแนวทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับทั้งนักวิจัยมือใหม่และนักวิจัยที่มีประสบการณ์ซึ่งหนังสือให้คุณค่าในหลายประการดังนี้

1. หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นในด้านโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นลำดับช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจกระบวนการวิจัยได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนการแบ่งเป็นส่วนๆ ที่ครอบคลุมหลักการการวางแผนการดำเนินการการวิเคราะห์และการรายงานผลทำให้สามารถติดตามแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดายแต่ละส่วนมีคำอธิบายวัตถุประสงค์และภาพรวมของบทต่าง ๆ ที่จะกล่าวถึงซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมและทิศทางของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน

2. เนื้อหาเริ่มต้นด้วยการชี้ให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของวิธีการวิจัยแบบผสมผสานในฐานะ “การพัฒนาที่สำคัญที่ขยายขอบเขตและพลังของวิธีการวิจัยทางสังคม” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในคุณค่าของแนวทางนี้ การอธิบายเหตุผลและประเภทของการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานในบทที่ 2 และการผนวกรวมประเด็นของ Mixed Methods เข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยถือเป็นการเน้นย้ำอย่างชัดเจนถึงประโยชน์และแนวปฏิบัติจริงในการนำไปใช้

3. ผู้เขียนพยายามแยกแยะความแตกต่างระหว่าง “ระเบียบวิธีวิจัย” (research methodology) “วิธีการวิจัย” (research methods) และ “ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล” (data collection procedures) ซึ่งเป็นปัญหาที่พบบ่อยและสร้างความสับสนในหมู่นักวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งตั้งแต่เริ่มต้นเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้องและแม่นยำ

4. หนังสือเล่มนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การเก็บข้อมูลแต่ครอบคลุมทุกแง่มุมของการวิจัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การกำหนดปัญหาการทบทวนวรรณกรรม การสร้างกรอบแนวคิดการเลือกวิธีการการสุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล (ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความผล ไปจนถึงการรายงานและการนำไปใช้ ถือเป็นคู่มือที่สมบูรณ์แบบสำหรับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจและดำเนินงานวิจัย

5. หนังสือเล่มนี้บ่งบอกถึงแนวคิดที่เน้นการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งสะท้อนผ่านการอธิบายประเด็นต่าง ๆ เช่น การแก้ไขคุณภาพการวิจัย และการใช้ประโยชน์จากการวิจัยใน ส่วนที่ 5 ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการให้งานวิจัยของตนมีผลกระทบและคุณค่าในทางปฏิบัติ

สรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นตำราวิชาการที่ครอบคลุมศาสตร์แห่งการวิจัยทางสังคมอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการจุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยเนื้อหาทำให้ผู้อ่านเข้าใจรากฐานทางปรัชญา ไปจนถึงเทคนิคขั้นสูงในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีเป้าหมายหลักคือการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากกว่าที่วิธีการวิจัยเดี่ยวจะสามารถทำได้ รวมถึงหนังสือเล่มนี้สามารถอธิบายระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานในงานวิจัยทางสังคมช่วยให้นักวิจัยสามารถสร้างข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังช่วยยกระดับงานวิจัยให้สามารถตอบโจทย์ที่ซับซ้อนในบริบทความเป็นจริงได้ดีขึ้น ซึ่งหนังสือเล่มนี้เหมาะสมสำหรับผู้วิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ นิสิต นักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่ต้องการเริ่มทำวิจัยหรือขยายขอบเขตความรู้จากความรู้เดิมไปสู่การวิจัยแบบผสมผสานอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการออกแบบการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดข้อค้นพบจากการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

Hall, R. (2020). *Mixing methods in social research: Qualitative, quantitative and combined methods*. Palgrave Macmillan.

.....